

СЪЩНОСТНИ СИЛИ НА ЧОВЕКА, ОБРАЗОВАНИЕ И АЛУМНИ ОТНОШЕНИЯ

Доц. д-р Николай Живков
[Доц. д-р Иван Върбанов](#)¹

Резюме

Проект „*Възпитаниците на Стопанска академия “Д. А. Ценов” – стратегически ресурс в позиционирането ѝ на образователния пазар*” (Проект “Алумни”) има за основна цел проектиране и апробиране на система за работа на СА “Д.А. Ценов” с нейните дипломирани възпитаници (алумни отношения) като ефективно средство за отстояване на конкурентни позиции на пазара за икономическо знание.

Той е практическа реализация на разбирането, че в индивидуалното съществуване на човека важна роля играят неговите същностните сили и най-вече интелектуалните, както и свързаните с тях способности за трудова реализация. Те се формират в системата на образованието. Съвременният технологичен прогрес поставя пред висшето училище и въпроса за участие в организирането на самообразованието на своите възпитаници след неговото напускане. То е не само личен проблем, но и на обществото, тъй като способностите на индивида са обвързани с установеното разделение на труда. В решаването му във висшето училище взема непосредствено участие и службата, ръководеща алумни отношенията.

Ключови думи: алумни отношения, човек, същностни сили, образование, общество.

MAN'S INTRINSIC POWERS, EDUCATION AND ALUMNI RELATIONS

Assoc.prof. Nikolay Zhivkov, Ph.D.
Assoc.prof. Ivan Varbanov, Ph.D.²

Abstract

The project “Tsenov Academy of Economics’ Alumni – a Strategic Resource in its Positioning on the Educational Market” (“Alumni” Project) aims to design and approve a system of the Academy’s work with its graduates (alumni relations) as an effective means for defending competitive positions on the market of economic knowledge.

It is a practical realization of the understanding that in man’s individual existence his/her intrinsic powers, mainly the intellectual ones, as well as the abilities for labour realization related to them, play a major role. They are formed in the system of education. Modern technological progress poses to higher schools the issue of participating in the organization of their alumni’s self-education after graduating. It is not only a personal but also a social issue as individual’s abilities are bound with

¹ Участието на авторите в статията е следното: Част 1 - доц. д-р И. Върбанов, част 2, 3 и Заключение - доц. д-р Н. Живков.

² The authors’ contribution to the article is as follows: Part 1 - Assoc.prof. Ivan Varbanov, Ph.D.; Part 2, 3 and Conclusion - Assoc.prof. Nikolay Zhivkov, Ph.D.

the established division of labour. The office managing alumni relations is directly involved in solving this issue in the higher school.

Key words: alumni relations, man, core strengths, education, society

1. Проект "Алумни"³

Актуалността на Проект "Алумни" произтича от непрекъснато изострящата се конкуренция на пазара на висшето икономическо образование. Успоредно с големия брой висши икономически училища, увеличаването на техния капацитет и конкуренцията на чуждестранните университети, основен фактор за нарастващата конкуренция е демографската криза в България, водеща до непрекъснато намаляващ брой кандидатстуденти от квотата на завършващите средно образование ученици.

Този проект е в пълно съзвучие със стратегията за превръщане на европейския съюз в най-динамичната и конкурентоспособна икономика в света, с Националната стратегия за научни изследвания за периода 2005-2013 г. и с приоритетите на академичната Стратегия за научни изследвания на СА „Д. А. Ценов“ за периода 2004 – 2010 г.

Икономиката на знанието стои в основата на икономическия стълб за развитие на Европейския съюз до 2020 година. Полученото в СА „Д.А. Ценов“ знание се вписва напълно в тази парадигма и по своята същност представлява не само образователен продукт, но и високо стойностен икономически и социален актив.

В този проект дипломираните в СА „Д.А. Ценов“ студенти и курсисти се разглеждат като носители на знания и умения, които са наш неизчерпаем стратегически капитал в конкуренцията на образователния пазар. С тяхна помощ към Академията може да се привлече непрекъснато нарастващ поток от нови студенти, курсисти, бизнес партньори, материални и финансови ресурси.

За да бъде оползотворен този капитал по най-ефективен и взаимно изгоден начин, е необходимо превръщането на работата с „бившите“ възпитаници в неотменна част от Стратегията за развитие на Академията.

³ Авторският принос на участниците в екипа на проекта се разпределя така: *Подготовка на заявката за участие в конкурса на фонд "Научни изследвания"* - доц. д-р Иван Върбанов, доц. д-р Николай Живков, гл. ас. д-р Маргарита Маринова. *Проектиране на емпирично социологическо изследване на алумни отношенията в СА "Д.А. Ценов", българските и чуждестранните университети* - доц. д-р Иван Върбанов, гл. ас. Румяна Чонова. *Провеждане на емпиричното изследване* - доц. д-р Иван Върбанов, доц. д-р Николай Живков, гл. ас. д-р Маргарита Маринова, гл. ас. Румяна Чонова, гл. ас. Красимира Ангелова, ст. ас. Емилия Вачева, студентите Горан Пейчиновски, Данило Джорджиевич, Спасунка Пешова. *Изготвяне на концептуален проект на системата за алумни отношения* - доц. д-р Иван Върбанов, доц. д-р Николай Живков, гл. ас. д-р Маргарита Маринова, гл. ас. Румяна Чонова, гл. ас. Красимира Ангелова, ст. ас. Емилия Вачева, Иван Станев. *Разработване на организационен план* - доц. д-р Иван Върбанов, доц. д-р Николай Живков, гл. ас. д-р Маргарита Маринова, гл. ас. Румяна Чонова. *Проектиране на интегрирана платформа за информационно осигуряване на системата* - доц. д-р Иван Върбанов, Иван Станев. *Апробиране на системата* - доц. д-р Иван Върбанов, доц. д-р Николай Живков, гл. ас. д-р Маргарита Маринова, гл. ас. Румяна Чонова, гл. ас. Красимира Ангелова, ст. ас. Емилия Вачева, Иван Станев. *Подготовка и провеждане на кръгла маса* - доц. д-р Иван Върбанов, доц. д-р Николай Живков, гл. ас. д-р Маргарита Маринова, гл. ас. Румяна Чонова, гл. ас. Красимира Ангелова, ст. ас. Емилия Вачева, Иван Станев, студентите Горан Пейчиновски, Данило Джорджиевич, Спасунка Пешова. *Подготовка и внасяне на предложения до ръководството* - доц. д-р Иван Върбанов.

За постигането на тази стратегическа цел е необходимо отношенията с нашите дипломирани студенти да се институционализират и организират на нова основа, включваща като неотменна своя част създаването на академична система “Алумни отношения”.

Анализът на състоянието на проблема показва недвусмислено, че в българските и чуждестранните университети съществува десетилетна традиция по поддържането на трайни и полезни отношения с техните „бивши” студенти. Работата по поддръжката и развитието на тези отношения се обогатява непрекъснато. Залегнала е като неотменна част в университетските стратегии. Основните функции на алумни отношенията могат да бъдат представени както следва:

- Осъществяване целите и отстояване интересите на университета. Активно включване на “бившите” възпитаници в процеса на привличане на нови студенти, курсисти, поръчители на теоретични и практически разработки, дарители на материални и парични средства.
- Осигуряване обществена подкрепа и поддържане положителния образ на университета пред обществеността.
- Партньорство с работодателите на бившите ни възпитаници.
- Установяване на контакт между миналото, настоящето и бъдещето на университета чрез стимулирането на близки връзки между вече завършилите възпитаници, настоящите и бъдещите студенти.
- Активно поддържане на интелектуалната и емоционалната връзка с възпитаниците (получаване и разпространение на информация за живота на университета; продължаващо участие в живота на университета; информирание за промените в системата на образование - нови специалности, програми, курсове, форми на обучение и т.н.; информация за предстоящи събития; организиране на срещи на випуски).
- Насърчаване обмяната на опит и контакти между „бившите” студенти, чиито знания и възможности могат да бъдат полезни за останалите.
- Инициране и подпомагане създаването на клубове, асоциации и други сродни обединения на бившите възпитаници,
- Стимулиране възникването и функционирането на организации на приятелите на университета.

В своята седемдесет и пет годишна история СА “Д.А. Ценов” се утвърди като водеща образователна институция с неоспорим принос в подготовката на кадри за икономиката на Република България. В съвременния преход от индустриално към информационно общество Академията заема своето достойно място като институция, подготвяща висококвалифицирани специалисти за фундамента на новото общество - икономиката на знанието. В този аспект, възпитаниците на Академията са както неин високо стойностен продукт, така и безценен актив.

Въпреки натрупаният през годините положителен опит на СА “Д.А. Ценов” в работата със завършилите висшето си образование студенти, са налице редица неизползвани възможности за развитие и усъвършенстване.

Както вече беше посочено, Проект № 38 има за *цел Проектиране и апробиране на система за работа на СА “Д.А. Ценов” с нейните дипломирани възпитаници (алумни отношения) като ефективно средство за отстояване на конкурентни позиции на пазара за икономическо знание.*

За изпълнение на поставената цел трябваше да бъдат изпълнени следните задачи:

- ⇒ Диагностичен анализ и оценка на теоретичните и практическите достижения в областта на алумни отношенията;
- ⇒ Създаване на концепция за системата;
- ⇒ Разработване на организационен план;
- ⇒ Създаване на интегрирана платформа за информационно осигуряване на системата;
- ⇒ Апробиране на системата;
- ⇒ Внасяне на предложение до ръководството за включване на алумни отношенията в Стратегията за развитие на СА “Д.А. Ценов” и за внедряване на системата в академичната практика.

Обект на изследването в проекта са реалните практики на СА “Д.А. Ценов” и други български и чуждестранни университети в отношенията им с „бившите” възпитаници. Бяха анализирани дейностите на звената, поддържащи отношения с бивши възпитаници. Бяха установени основните характеристики на тези отношения: вид, интензитет, посока, материални, човешки, информационни и други аспекти.

При изучаването на обекта бяха използвани различни социологически, исторически и информационно-технологични **изследователски методи**.

Резултатите от емпиричното проучване на българския, европейския и световния опит в изграждането и поддържането на отношения с възпитаниците на университетите, разработената на тази основа система, както и нейната апробация, допълват спектъра от научни изследвания в сферата на развитието на човешкия фактор в икономиката на знанието.

При анализа на състоянието на съществуващите в практиката системи за изграждане и поддържане на алумни отношения и при използването на съвременните методи от областта на социологията, историята и информационните технологии членовете на екипа придобиха нови теоретични знания и практически умения.

След изпълнението на проекта натрупаното и развито научно знание, както и практическите умения, могат се трансферират в други български университети.

Проект „Алумни” е реално приложим в практиката на СА “Д.А. Ценов”. След приключването на проекта разработената система за поддържане на трайни и взаимно полезни отношения с възпитаниците на Академията ще бъде предложена за внедряване и експлоатация.

Основните приноси и практически резултати от проекта са:

- Наличие на научен сравнителен анализ на подходите за организиране и осъществяване на алумни отношенията в България и други страни (членки на Европейския съюз, САЩ, Канада и др.);
- Разработен концептуален проект за системата за алумни отношенията на СА “Д.А. Ценов”.
- Създаден организационен план за работата на системата.
- Изграждане на интегрирана платформа за информационно осигуряване на системата.
- Апробиране на система за алумни отношения на СА “Д.А. Ценов”.
- Внасяне на предложения за включване на отношенията с “бившите” възпитаници в стратегията за развитие на СА “Д.А. Ценов” и за внедряване на системата в академичната практика.

2. Същностните сили на човека и структурата на обществото

Основен фактор за просперитета на модерното общество е човекът със същностните му сили. Резултатите от дейностите, свързани с тях са не само негово, а и обществено богатство. Научаването да ги извършва в индивидуалното си развитие са необходими както на него, за да обезпечава непосредственото си съществуване, така и на обществото, за включване в системата на разделението на труда.

На следващите страници ще разгледаме въпроса за връзката на същностните сили на човека със структурата на обществото и ролята на алумни отношенията във висшето училище за развитие на способностите му за труд чрез самообразование.

Природата на човека е многопластова. Тя включва съставки, които са продукт както на естественото ѝ развитие като биологична даденост, така и на обществената среда, в която протича неговия живот. Едните и другите взети заедно определят неговите същностни сили. Те са от физическо, психично и социално естество и на практика мотивират действията и поведението му.

Физическите сили на човека са свързани с биологичната му природа. Те са основополагащи за неговото съществуване. Тяхното поддържане и съхраняване се определя от гаранциите, които дава обществото за опазване на човешкия живот и здраве. Във връзка със стремежа към самосъхранение “като първоизточник на всяка справедливост и морал” се формират идеите за естественото право, от които израства либерализма и по-специално тезите на неговия родоначалник Томас Хобс. „Според Спиноза, казва Джон Грей, човекът се стреми да остане жив не просто, за да избегне смъртта, а за да се осъществи на този свят като индивид. Следователно, всяко човешко същество се стреми към свободна изява на собствените си способности, защото само така може да прояви своята неповторима индивидуалност“⁴. С други думи съществуването на човека се осмисля с предоставяне на възможност да се осъществи като индивид, а то е свързано на първо място с изява на неговите способности.

Интелектуалните, емоционалните и волевите черти на характера на личността на човека представят облика на психичните му сили⁵. Интелектуалните се формират чрез участието в системата на образованието за придобиване на умения и способности. Емоционалните сили на човека се проявяват чрез потребностите и интересите му, и се формират със средствата на изкуствата и свързаните с тях институти за художествена дейност и самодейност. Волевите черти на личността като целеустременост и гражданска съвест намират израз в едно или друго поведение. Те се формират и направляват от законите на държавата, каноничните норми на религията и етичните норми, формирани чрез общественото мнение. Според Р. А. Радклиф–Браун, “законът, моралът и религията са три начина за контролиране на човешкото поведение, които взаимно се допълват в различните общества и се съчетават по различен начин. За закона съответстват законови санкции, за морала – санкциите на общественото мнение и на съвестта, за религията – религиозните санкции”⁶.

⁴ Грей, Дж. Либерализмът. С., 14-16.

⁵ Василев, Д. Към разбирането на психичната структура на човека. В: Юбилеен Сборник 20 години Великотърновски университет /1963 – 1983/. В. Търново, 1983, с.119-120.

⁶ Радклиф – Браун. Структура и функция в примитивното общество. С., 1977, с. 193.

Мощта на формираните в обществена среда психични сили на личността като знания, идеали и морал се проявяват посредством изпълняването от нея роли. В тях намират израз социалните ѝ същностни сили. “Точката - казва Дарендорф, - в която се осъществява подобно опосредстване между индивида и обществото и в което се ражда едновременно човекът като обществено същество и като *homo sociologicus* е онази поява на сцената на живота, която се стреми да улови Цицерон - с помощта на понятието “лице”, Маркс – с “характерна маска” и Шекспир, а с него и повечето съвременни социолози, с това за “роля”⁷.

Социалните сили на човека, имащи характер на роли, се обуславят от структурата на обществото и свързаното с нея разделение на дейностите и труда в частност. В тяхното извършване той се включва, за да обезпечи индивидуалното си съществуване. Те са сцената на живота, за която се готви от определена възраст, изпълнява роли, които първо, съответстват на структурните особености на обществото и второ, представляват облика на неговата личност.

С фундаментално значение за всеки човек от определена възраст е участието му в общественото разделение на дейностите и на труда в частност. В него той се проявява като трудещо се същество. Л. Стивънсън обобщавайки Марксовата теория за човека заявява: ”Но изглежда има поне едно универсално обобщение, което Маркс е готов да направи за същността на човека. И то е, че човекът е активно произвеждащо същество, което се отличава от другите животни чрез факта, че произвежда средства за своето препитание. За хората е естествено да работят за своята прехрана. В това несъмнено има емпирична истина, но изглежда, че правилният начин на живот за човека е трудът, производствената дейност”⁸. Трудов характер имат не само дейностите, които са свързани с производството на материални блага, но и всяка друга, извършвана от подготвени лица, срещу определено възнаграждение. Трудовите дейности в модерното общество са професионализирани, ето защо нарастваща е ролята на способностите на личността както за индивидуалния просперитет, така и за развитието на обществото. С професионалното си участие в извършването на определени дейности от разделения на труда хората се представят с трудовите си роли. Те обуславят основното тяхно право - на труд и то според уменията и способностите, за които са подготвени и заедно с това и на други икономически права – на собственост, наследяване и т.н.

Човекът е не само трудещо се същество, защото освен с разделения на труда, обществото се характеризира и като самовъзпроизвеждаща се система с регулация на отношенията между половете и възрастовите групи⁹.

В съвременното модерно общество тя се осъществява чрез брака и статуса на семейството. В него половете и възрастовите групи се извяват в естествените си роли на съпруг, съпруга, родители и дъщери и синове. Те участват в извършването на дейности, които са свързани с определени права и отговорности, регламентирани са от традициите и съвременното законодателство. Грижата за човека продължава и извън семейната среда в специализирани за целта социални институции.

Съвместният живот на хората, многообразието на извършваните от тях дейности изискват поддържането на определен ред и сигурност, насочване

⁷ Дарендорф, Д. *Homo sociologicus* Социология на личността. Немарксистки възгледи и школи. С., 1990, с. 225

⁸ Стивънсън, Л. Седем теории за човешката същност. С., 1994, с. 72.

⁹ Василев, Д. Цит съч., с. 103.

усилията на всички за постигане на определени общи цели. “Всяко едно общество, според Ж. Генова, трябва да е в състояние да поддържа реда във взаимоотношенията между хората. То не би могло да функционира и се развива без установяването на начин за установяването на контрол върху ресурсите и използването на властта. Хората се нуждаят от авторитета за изработване на норми за поведение, средства за контрол и решаване на конфликтите между тях. Управлението е социална структура, свързана със задоволяване на тази обществена потребност”¹⁰. С други думи общество е не само произвеждаща и самовъзпроизвеждаща, но още и саморегулираща се система, т.е. то осъществява ръководството на извършваните в неговата система дейности, по посока на определени общи цели, давани от общи идеи чрез исторически формирани се органи и институции¹¹. В съвременната форма на обществото ръководенето действията и поведението на хората се осъществява посредством система от органи и свързаните с тях норми, ценности и идеи. Между тях водеща е ролята на държавата, след това са структурите на гражданското общество, формиращи общественото мнение. В ролята си на граждани, като членове на националната общност, човешките индивиди са носители на права и отговорности и участници в дейностите по публичното ръководство на обществото.

Обществената среда формира съществени за социалната природа на човека роли – трудова, естествена и гражданска. За тях той се подготвя в своето индивидуално развитие и от определена възраст се включва в съответстващите им обществени структури, за да обезпечи живота си и даде своя принос в поддържането на жизнеспособността и устойчивостта в развитието на обществото като цяло.

За да може личността в процеса на своето физическо израстване успешно да се включва в системата на разделението и разпределението на дейностите от професионален и граждански характер от първостепенно значение е научаването ѝ да ги извършва. От начина, по който, чрез системата на образованието, се организира подготовката на подрастващите да знаят и могат, зависи как те ще се изявяват в зрялата си възраст като специалисти и граждани. В този смисъл ученето и свързаната с него образователна подготовка играят водеща роля в живота на човека и в не малка степен предопределят статуса му в живота и възможностите да реализира същностните си сили в него. Това с особена сила се отнася за съвременните условия когато технологичният прогрес поставя пред хората и в зряла възраст да продължават да се учат и самообразоват.

3. Образование и алулни отношения

По обясними причини модерното общество отделя най-голямо внимание и грижи за свързаните с интелектуалните черти образователна и професионална подготовка на подрастващите, тъй като резултатите от тях обезпечават не само индивидуалното им съществуване, а са източник и на всяко обществено богатство. Държавата като отговорна за целостта и устойчивото развитие на обществото не е безразлична и към формирането и реализирането на трудовата роля на живеещото върху територията ѝ население. Важен фактор и

¹⁰ Генова, Ж. Социология. С., 1996, с. 112-113.

¹¹ Василев, Д. Научно-теоретична конференция на преподавателите по идеологическите дисциплини...Благоевград, 1981, с.265-266.

предпоставка във връзка с подготовката му за труд има образованието и свързаната с него образователна система.

Глобалните промени в отношението към знанието, с издигането на неговата роля за просперитета както на икономиката, така и на останалите сфери от обществения живот, поставя въпроса за образованието в модерното общество и мястото му в живота на съвременния човек.

С необходимостта от знания като фактор за личен просперитет българинът се сблъсква още през Възраждането. Тогава достига до убеждението, че знаенето и моженето са основният капитал за успешно развитие на занаята, с който си изкарва прехраната, а това ще го направи и по-заможен. Знаенето и моженето играят водеща роля не само в неговия живот, но и в живота на формиращото се българско общество, чийто облик се представлява от тъй наречените главни общини. Благодарение на тяхната ръководна мисия, знанието става достъпно за всяко българско дете и младеж чрез създаването на българските училища. Въпреки трудностите и проблемите, които ги съпътстват в развитието им – от килийни до светски и европейски по своя дух в навечерието на Освобождението в българските земи те наброяват 2000. Това е народен подвиг, защото е резултат от спомоществуванията на бедни и богати хора, на занаятчии и търговци.

Според възможностите си, в десетилетията след Освобождението, на различни етапи от развитието на българското общество, държавата поема като свое задължение организирането на първоначалното, след това на основното, а по-късно на средното и висшето образование в различни професионални направления. Днес по конституционен път тя обезпечават издръжката на началното, основното и средно образование на подрастващите поколения. За тях то е безплатно, а преминаването през първите две степени има и задължителен характер. Държавата активно участва в организирането и издръжката на обучението на младите хора в системата на висшите училища.

Съвременният технологичен и социален прогрес издигат ролята на знанието като първостепенен фактор и условие за просперитета не само на обществото, но и на отделния човек. По новому се поставя въпросът за организирането на неговата образователна подготовка. Ако се обърнем към историята на образованието, ще констатираме, че първите училища възникват за ограмотяване на подрастващите. Основното и средното училище се заемат с образованието им. Създават се и профилирани средни училища за професионално обучение. По-нататъшно образование младите хора получават във висшите училища.

Придобиването на знания и свързаните с тях умения и способности започва с ограмотяването на подрастващите и преминава през тяхното образование и обучение. Осъществява се в основни, средни и висши училища.

Днес са актуални не само въпросите за началната граница на включване на децата за овладяване на знания и как да се организира и протича подготовката в различните образователни нива, но и този за мястото на дейностите от образователен характер след приключване на обучението им. С очертаващата се тенденцията на намаляване приемите на ученици, а и на кандидат-студенти, висшите училища все по-често ще се обръщат към завършилите свои възпитаници с програми за допълнителна квалификация и специализация. Времето, в което живеем, от образователна гледна точка поставя големия проблем за самообразованието на специалиста в зрялата му възраст и начина на неговото организиране със съдействието на училището, където е учил

и фирмата или корпоративното сдружение, в което се труди. На този етап той се изяснява като въпрос за поддържане на контакти, чрез различни форми на следдипломна квалификация. В тази връзка възниква и необходимостта от установяване на по-трайни взаимоотношения с бившите възпитаници на висшите училища. За целта в редица университети се създава служба „Алумни отношения”, която е факт и при нас. На нея все още се гледа като на звено за поддържане на емоционална връзка с бившите възпитаници, за привличането им в рекламни кампании, свързани с имиджа на училището, при набиране на кандидати за студенти или в спомоществователни инициативи.

Службата за връзки с бившите възпитаници трябва да си сътрудничи с всички завършили и да обръща внимание най-вече на процеса за самообразованието им. Този процес да се разглежда като част от работа на висшето училище по подпомагане желанията им в това отношение, а не като на епизодичен процес или подвластен на моментно стекли се обстоятелства. Самообразованието трябва да бъде в непосредствена връзка с предхождащите го степени на обучение във висшето училище. За да се изпълни, то трябва не просто да бъде добавено като съществуваща възможност за възпитаниците на висшето училище, а да следва логиката на развитие на тяхното обучение. Разглеждано от тези позиции самообразованието трябва да бъде обвързано с шансовете им за израстването на място в службата.

Един от мотивите на специалиста след като формира чрез системата на обучение способностите си, е да ги развива. Този мотив, от лична гледна точка, може да преследва престиж или по-висока заплата, но от позицията на службата и организацията - по-високо качество и професионализъм в извършване на поверената дейност. Ето защо процесът на самообразованието следва да бъде обвързан със съответната квалификационна характеристика на йерархията на длъжностите в службата. Това е въпрос, който на първо място се решава от фирмата, за да има яснота какви претенции към способностите на кандидатите за постове ще предявява и на второ място да ги отправя и към висшето училище. Само така ще се сведе до минимум ролята на субективните преценки кой каква длъжност да заема в процеса на израстването. В този смисъл наред с трудовия стаж ще нараства ролята на периодично придобиваната чрез самообразование и съдействие на висшето училище специализация. В програмите съответно трябва да се постави акцентът за обогатяване на придобитите способности и умения, с опит и знания за извършване на творчески труд и обвързване дейността и резултатите от него с изследователските задачи на висшето училище. Само така научните му постижения ще се наложат като желан съветник в практическата дейност на неговите възпитаници и службите, в които те се трудят. Освен това в академичните издания ще намерят място и техни разработки, свързани със самообразователните форми, в които участват под ръководството на научните звена.

За да има успех висшето училище в разгръщане на работата си със завършилите студенти в така очертаните направления, то трябва да установи по-трайни контакти не само с тях самите, но и с фирмите, към които се трудят. Контактите с едните и другите трябва да бъдат институционализирани. За поддържането на контакти със завършилите студенти, подходящи са както изборът на форми във виртуалното пространство, така и създаването на клубове и общества по интереси. Що се отнася до сътрудничеството с фирмите този процес също трябва да бъде регулиран. Активна роля в установяването и поддържането на отношенията с фирмите и бившите възпитаници трябва да

играят катедрите с водещи специалности, тъй като те най-добре познават проблемите и студентите, с които са работили.

Поддържането на контактите със завършилите студенти, чрез участие на висшето училище в процеса на самообразованието им, ще подобри работата му и със студентите, които се обучават за придобиване на желаната от тях специалност и то в две посоки. Първо, организираните срещи с тях ще са нагледен пример, а и възможност за обмяна на опит към какво те трябва да се стремят през годините на следването си и второ, на завършилите си колеги те ще могат да разчитат за съдействие и компетентна подкрепа при провеждане на стажовете, а в перспектива и на препоръки за настаняване на работа при тях или в други фирми.

Разбира се, трайните контакти със самообразователна насоченост ще разкрият по добри шансове за обвързване на изследователските проекти на висшето училище с потребностите на практиката. Бившите възпитаници ще са заинтересовани от непосредствено участие в тях, тъй като образователните им интереси ще са обвързани с тяхната самоподготовка. Така те се явяват естествената и непосредствена връзка в общуването на науката с потребностите на практиката.

В поддържането на контактите с бившите свои възпитаници за самообразованието им, висшето училище ще се стреми не само към даване на образователен продукт със специализираща насоченост, но и към постигане на определен възпитателен ефект, който да влияе положително върху отношението им към него, а косвено и на деловите отношения в службата, където работят. С други думи марката на висшето училище изисква да се отличават бившите му студенти не само със знаенето и моженето си, но и с деловитостта в общуването на работното място. В този смисъл виждаме и друго направление за работа на службата по алумни отношения. В него тя максимално може да се ползва от възможностите на Академичния музей, Студентския дом на културата, Центърът за медийна политика и създаването на клубове и сдружения по интереси. Със специфичните си форми и средства те могат да влияят емоционално върху отношението на бившите възпитаници към училището и да заздравяват контактите с него. Така по естествен път би се достигнало до готовност от тяхна страна за участие в рекламни кампании за набиране на студенти и специалисти от практиката за самообразование, включване в спомоществувателни инициативи в подкрепа на образователни и изследователски проекти, дарителство и други. Дейността на тези академични звена подпомага този процес, защото те работят със студенти и формират у тях съзнание за бъдещо сътрудничество, когато вече ще се изявяват като специалисти в практиката. Формирането на делови и етични отношения с настоящите и бившите възпитаници са фактор за трайни и ползотворни контакти на училището с тях.

Определено може да заявим, че създаваната във висшите училища служба за поддържане контактите със завършилите възпитаници ще дава своя принос не само за творческата реализация способностите им като специалисти в техния съзнателен живот, но и на свързаните с тях същностни сили от гражданско естество.

Заклучение

Важна роля за индивидуалното съществуване на човека играят неговите същностните сили и най-вече интелектуалните, както и свързаните с тях способности за трудова реализация. Те се формират в системата на образованието, част от която са висшите училища. Съвременният технологичен прогрес поставя пред тях въпроса не само за качествено обучение на своите възпитаници, но участие в организирането и на самообразованието им след напускане на висшето училище. За поддържане на контактите му с тях се утвърждава службата „Алумни отношения”. Тя има за своя мисия поддържането на делови отношения с бившите възпитаници и активно участва в процеса на подпомагането им за обогатяване на техните способности с нови знания и творческа реализация на същностните им сили в зряла възраст.

Използвана литература:

1. Грей, Дж. Либерализмът. С., 1991.
2. Василев, Д. Към разбирането на психичната структура на човека. В: Юбилеен Сборник 20 години Великотърновски университет /1963 – 1983/. В. Търново, 1983.
3. Радклиф – Браун. Структура и функция в примитивното общество. С., 1977.
4. Дарендорф, Д. Homo sociologicus Социология на личността. Немарксистки възгледи и школи. С., 1990.
5. Стивънсън, Л. Седем теории за човешката същност. С., 1994.
6. Василев, Д. Научно-теоретична конференция на преподавателите по идеологическите дисциплини. Благоевград, 1981.
7. Живков, Н. Демократизмът в управлението на българските общини през Възраждането. Свищов, 2008.
8. Живков, Н. Правата на гражданите и конституционните гаранции. Народностапански архив, 2004, № 1.
9. Генова, Ж. Социология . С., 1996.